

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 18.02.2022
Published /Yayınlanma 29.03.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Dündar, S. & Çokokumuş, B. (2022). Yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar eğitim ve öğretimine yönelik öğretmen görüşleri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(81), 389-396.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2998>

Satı DÜNDAR

<https://orcid.org/0000-0003-4162-1121>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD., Samsun/ TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Benan ÇOKOKUMUŞ

<https://orcid.org/0000-0002-2106-4615>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Samsun/ TÜRKİYE

YABANCI UYUKLU ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ^{1,2}

TEACHER'S OPINIONS ON VISUAL ARTS EDUCATION AND TEACHING OF FOREIGN SECONDARY STUDENTS

ÖZET

Bu çalışmada görsel sanatlar dersi öğretim programındaki kazanımların Samsun ilindeki yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yeterliliğinin incelenmesi hedeflenmiştir. Öğretmenlerin programı uygularken yabancı uyruklu öğrenciler açısından gördükleri eksiklikler program geliştirme çalışmaları açısından önemlidir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının yabancı uyruklu öğrenciler üzerindeki etkisi ve yeterliliği hakkında karar verebilmek için en sağlıklı bilgiler programın uygulayıcısı olan öğretmenlerden alınır. Bunun için Samsun ilinde yabancı uyruklu öğrencisi olan 19 görsel sanatlar öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Bu çalışma betimsel araştırma modelinde nitel bir araştırmadır. Durum çalışması desenine göre yürütülen bu araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Veriler 2020-2021 eğitim öğretim yılında Samsun ilinde yabancı uyruklu öğrencisi bulunan 19 görsel sanatlar öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda görsel sanatlar dersi öğretim programının yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerine yönelik yeterliliği, yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretim programında gördükleri eksiklikler belirlenmek istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Yabancı Uyruklu, Görsel Sanatlar.

ABSTRACT

This work; has been tried to determine how much the visual arts course curriculum has contributed to foreign secondary school students studying in Samsun. The difficulties experienced by the students in terms of foreign students while applying for the program and the deficiencies are seen in the program related to foreign students are important in terms of program development studies. Teachers, who are the practitioners of the program, are the most reliable information in order to make a decision about the effectiveness and adequacy of the visual arts course curriculum on foreign students. For this, the opinions of 19 visual arts teachers, who are foreign students in Samsun, were consulted. This study is qualitative research in the descriptive research model. The data of this research, which was carried out according to the case study pattern, were collected with semi-structured interview forms. The data were obtained from interviews with 19 visual arts teachers who have foreign students in Samsun in the 2020-2021 academic year. At the end of the research, it was aimed to determine the problems experienced by the visual arts teachers in terms of foreign students while applying the curriculum, and the deficiencies they saw in the program related to foreign students.

Keywords: Curriculum, Foreign Students, Visual Arts.

¹ Bu Makale Bilimsel Etik Kurallarına Uygun Hazırlanmış Ve İntihal İncelemesinden Geçirilmiştir.29.11.2019 Tarihli 378 Sayılı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimler Etik Kurul onayı alınmıştır.

² Bu Çalışma "Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğretmen Görüşleri" isimli Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar teknoloji ve bilimdeki ilerlemelere her geçen gün yenilerinin eklendiğini görmekteyiz. Bu ilerlemeler ekonomik, siyasi, toplumsal pek çok değişikliği de beraberinde getirmeye başlamıştır. Dünyayı değiştiren bu değişiklikler çevresel faktörlerin de farklılaşmasına neden olmuş ve toplumsal hareketliliğin yaşanmasına zemin hazırlamıştır (Tekeli, 2010: 18). Toplumdaki bu dengelerin geçmişten günümüze kadar değişmesi göç olgusunu beraberinde getirmiştir. Geçmişten beri var olan göç, birçok farklı nedene bağlı olarak çoğalıp, yoğunlaşarak uluslararası göçün artmasına neden olmuştur. İnsanların savaş, yokluk, açlık, salgın hastalıklar, siyasi baskılar, haklarının ihlal edilmesi gibi etmenler nedeniyle daha iyi şartlarda yaşamak için legal ya da illegal yollarla ülkelerini terk etmelerine mecburi göç denir (Emniyet Genel Müdürlüğü 2001:7). Türkiye göç hareketliliğinden etkilenen ülkelerin en başında gelmektedir. En başlarda yer almasının sebebi ise coğrafi pozisyonu ve çevresinde yaşanan olumsuzluklardan dolayı zor durumda olan insanlara yardımcı olan bir siyaset izlemesidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM], 2017). 17 Temmuz 2020 tarihinde yayımlanan Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye'ye 2019 yılında göç eden yabancı uyruklu nüfusun içerisinde ilk sırayı %14,5 ile Irak vatandaşları almıştır. Irak'ı %13,8 ile Türkmenistan, %8,2 ile Afganistan, %7,5 ile Suriye ve %7,3 ile İran vatandaşları izlemiştir (Göç istatistikleri, 2020). Her yıl belli oranlarda devam eden yoğun göç, eğitim hizmetlerinin niteliğinin değişmesi fikrini gündeme getirmiştir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim- öğretim kurumlarındaki sayılarına bakıldığında YÖK bünyesinde eğitim-öğretim gören 103.727, MEB bünyesinde eğitim- öğretim gören 232.714 yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 336.441 yabancı uyruklu öğrencinin Türkiye göç raporuna göre ülkemizde eğitim gördüğü anlaşılmaktadır (GİGM, 2017: 44-46). Türk eğitim sistemimizin bir gerçeği haline gelen ve sayıları her geçen gün artan yabancı uyruklu öğrencilerimizin eğitim ihtiyaçlarının dikkate alınması, onların eğitim öğretim faaliyetlerinden en üst düzeyde faydalanmalarına, topluma uyum sağlamalarına ve entegre olmalarına yardımcı olmuştur. Eğitim gereksinimleri göz önünde bulundurularak Türk okullarında eğitim öğretim gören yabancı uyruklu öğrencilerin, eğitim seviyesine, kültürüne göre hazırlanmayan öğretim programlarının Türkçe bilmeyen bu öğrenciler üzerindeki etkililiği düşündürmektedir. UNESCO kapsayıcı yaklaşıma³ göre öğrencilerin öğrenebilmeleri ve öğrenme ortamına aktif katılabilmeleri için okullar, sınıflar, öğretim programları ve uygulamalar değiştirilmelidir. Milyonlarca yabancı uyruklu misafir eden ülkemiz, öğrenim çağında olan yabancı uyruklu öğrencileri eğitim sistemine aktif bir biçimde dahil etmek üzere öğretmenlere yönelik "Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı" yayınlamıştır. Mülteci öğrencilerin, öğrenmelerini desteklemek amacıyla Promoting ntegration Of Syrian Children İnto Turkish Education System (PICTES) adlı projeyi uygulamaya geçirmiştir. Bu proje ile mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumu sağlanmak ve kolaylaştırılmak istenmiştir (Sülükçü & Savaş, 2018). MEB ve UNICEF "Kaliteli Kapsayıcı Eğitim" adı altında 2016- Nisan 2017 tarihleri arasında "Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Eğitimi" konulu projeye çok kültürlü eğitim⁴ kapsamında öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim öğretim hizmetleri ile ilgili pedagojik bilgi ve becerilerini geliştirerek yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumu kolaylaştırılmaya çalışmıştır." (Öztürk, Tepetaş Cengiz, Köksal, & İrez, 2017:15).

Eğitim, insana yapılan uzun süreli getiri sağlamaya yönelik eylemdir. Bu sebeple eğitimin planlanması doğru yapılmalı ve amaçları çok iyi belirlenmelidir. Amaçları iyi belirlenen bir eğitim programı sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerimizin topluma uyum sağlamaları ve entegre olmaları sağlanmış olur. Netice olarak, eğitim sayesinde bireyin toplumdaki yeri, rolü ve sınıfı değişir. Biçimlendirilen bireyin davranış değişikliği arttıkça, doğuştan getirdiği yetenekleri de artar bu açıdan eğitim, yapabileme gücünün ortaya konması olarak da tanımlanabilir (Özsoy, 2003:25-26).

UNESCO kapsayıcı eğitimi, "Öğrencilerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımını artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme sürecidir."

³ Kapsayıcı eğitim, özel gereksinimi ve /veya engeli olsun ya da olmasın, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlara tüm toplum üyeleri ile eşit düzeyde erişimde güçlük yaşayan bütün çocukları kapsamakta ve bu çocukların diğer akranlarıyla birlikte eğitim alma hakkını vurgulamaktadır" (Öztürk, Tepetaş Cengiz, Köksal & İrez, 2017:15)

⁴Çok kültürlü eğitim; din, dil, sosyal statü, cinsel yönelim, cinsiyet farklılıklarından doğan öğeleri göz önünde bulundurularak, bütün öğrencilere eşit fırsatlar sunmayı, bu farklılıkların bilincinde olan öğrencileri demokratik ve hoşgörülü bireyler olarak yetiştirmeyi, sonunda eğitim öğretimi güçlendirici etkinliklere dönüştürerek gerçekleştirilmeyi hedefler (Toprak, 2008:6).

(UNESCO, 2005 akt. Kazu & Deniz 2019) şeklinde tanımlanmıştır. “O halde kapsayıcı yaklaşımına göre öğrenciler okulun gerekliliklerine değil, okullar öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve kültürel ihtiyaçlarına adapte olmalıdır.” Buna nazaran konsantre olunması gereken, bütün öğrencilerin birlik beraberlik içinde öğrenme ortamlarına katılmaları için okulları, sınıfları, müfredat programları ve uygulamaları öğrenciye uygun olarak nasıl dönüştürülmesi gerektiğidir (UNESCO, 2005). 2006 yılında görsel sanatlar dersi öğretim programı güncellenerek kişinin istek ve fikirlerini ifade etmesini sağlayan yapılandırmacı bir anlayış benimsenmiştir (Bozok, 2021). 2018 yılında tekrar güncellenmesine gerek duyulan öğretim programının temel hedefleri (MEB, 2018:8):

“Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip, görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip, görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren, görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan, güncel kültür-sanat nesnelere / tasarımlarını bilinçli olarak izleyen, kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan, güncel sanat çalışmalarında bilgili, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden, görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren, sanat alanında etik davranış gösteren, sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan, görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir.”

Görsel sanatlar dersi öğrencilerinin öğretim programındaki hedeflerle, yaşam boyu öğrenme, öğrenmeye istekli bireyler olma özellikleri desteklenmektedir. Öğretmen rehberliğinde yabancı uyruklu öğrencilerimizin görsel sanatlar dersinde kazanması gereken temel bilgi ve becerilerin, uygulanabilirliğini saptamak, uygulamada ortaya çıkan sorunları tespit etmek program geliştirme çalışmaları açısından önemlidir. Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan görsel sanatlar öğretmenlerinin öğretim programını uygularken ortaya çıkabilecek olan sıkıntılar çok kültürlülüğün eğitim ortamına yansımaları olarak görülebilir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının yabancı uyruklu öğrenciler üzerindeki etkililiği ve yeterliliği hakkında karar verebilmek için en sağlıklı bilgiler programın uygulayıcısı olan öğretmenlerden alınır. Öğretmenlerin, çeşitli sebeplerle ülkemize gelen öğrencilerin kültürüne uzak olması, yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme tarzlarını kestirememeleri, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi negatif doğrultuda etkilemektedir. Görsel sanatlar dersi öğretim programı yapılacak olan tüm eğitim öğretim faaliyetlerini içine alan, kazanımları, konuları, hedefleri, süreleri doğrusu alakalı tüm konuları tayin eden, içinde barındıran bir programdır. Bireyi yaşama hazırlama, değişen dünya şartları, toplumun farklılaşan ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bir program oluşturulması ve gerektiğinde programın güncellenmesi gerekmektedir (Bozok, 2021).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Tarama modelinde nitel olan bu çalışma yabancı uyruklu öğrencisi bulunan görsel sanatlar öğretmenleri ile yapılan görüşme sonuçlarının analizine dairdir (Yıldırım ve Şimşek, 2000:19-38). Nitel araştırmanın, algı ve olayları doğal ortamında bir bütün olarak eksiksiz ve esaslı biçimlerle ortaya koyduğunu belirtmiştir. Tarama modeli ise birey ya da nesnelere farklılaştırmadan ve özüne dokunmadan kendi ortamlarında betimlemeyi amaç edinen bir araştırma şeklidir (Karasar, 1999:77). Görüşme formu, birbiri ile ilişkili olan aynı konuları inceleyerek farklı insanlardan aynı türdeki bilgilerin alınarak gerçekleştirilmesidir. (Patton, 1987 akt. Yıldırım & Şimşek, 2006:122).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Samsun ilinin Canik ve İlkadım ilçelerindeki okullarda görev yapmakta olan yabancı uyruklu öğrencisi bulunan görsel sanatlar öğretmenleri oluşturmaktadır. Canik ve İlkadım ilçelerinde yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu toplam 26 okuldan 18 okula ulaşılmıştır. Öğretmen görüşleri 1’den 19’a kadar; Ö1, Ö2, Ö3,...Ö19 şeklinde kodlanarak sıralanmış ve bulgular kısmında da kodlamaya göre yer verilmiştir. Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin bilgileri gizli tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada 2020- 2021 eğitim öğretim yılında yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu Samsun ilinin Canik ve İlkadım ilçelerinde görev yapmakta olan 19 görsel sanatlar öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formları sunulmuş, elde edilen veriler araştırmacı tarafından nitel araştırma tekniklerinden “Betimsel Analiz Tekniği” kullanılarak değerlendirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizleri betimsel yaklaşıma göre yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini dikkat çekici bir biçimde aktarmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Amaç ortaya çıkan bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya aktarmaktır. Elde edilen veriler sistematik açık bir şekilde tasvir edilir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır sebep- sonuç ilişkisi içinde incelenir ve bazı sonuçlara varılır (Yıldırım & Şimşek, 2006: 224).

3. BULGULAR

Yaptığım bu irdelemede elde edilen bulguları şu şekilde sıralayabiliriz.

3.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencileri Açısından Ne Tür Yararları Vardır?

Görsel sanatlar dersi müfredat programının yabancı uyruklu, öğrenciler açısından yararlarına dair öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde; görüşmeye katılan 19 öğretmenden 11'nin görüşü bu öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilme becerilerinin geliştiği yönündedir. Öğretim programındaki görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras öğrenme alanındaki kazanımlarda sanatın duygu, düşünce, inançları aktarmadaki gücünün anlaşılması, kişinin hayallerini, duygularını, gözlemlerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmaları ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2018: 11). Diğer bir öğretmen Ö4; "*Türkçe kelimeleri gerekli yerlerde doğru kullanamayan yabancı uyruklu öğrencilerimiz derslerde zorluk yaşıyorlar. Türkçe dil becerileri gelişmiş olan yabancı uyruklu öğrencilerimiz ders ve etkinliklere aktif olarak katılmaktadır. Görsel sanatlar dersi tüm öğrencilere aynı oranda katkı sağlar.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Konuyla ilgili Ö17, görüşünde "*Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu öğrencilerimizin, görsel sanatlar dersindeki kazanımlarla iletişim ve ifade etme becerileri gelişebilir. Bu ders sayesinde yabancı uyruklu öğrencilerimiz yaşadıkları olumsuz duygulardan uzaklaşabilirler.*" Ö8 ise "*Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk kültürünü, adetlerini, göreneklerini tanıyıp, öğrenmeleri ve uygulamaları açısından görsel sanatlar dersi oldukça faydalıdır.*" demiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının özel amaçları arasında kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır (MEB, 2018: 8). Öğretim programında yer alan bu ifade Ö8'in görüşünü desteklemektedir. Ö14, "*Görsel sanatlar dersinde sınıfın fiziksel ortamının yeterli donanıma sahip olması ve malzemelerin tam olması gerekmektedir. Öğrencilerin severek, eğlenerek öğrenmesi sınıf ortamının uygun olmasına bağlıdır. Gereksinimleri karşılanan öğrencilerimiz ulaşılmak istenilen hedef ve kazanımları eğlenerek öğreniyorlar.*" diyerek görüşlerini dile getirmiştir. Ö19 ise "*Estetik becerilerinin gelişmesini sağlar.*" demiştir.

3.2. Görsel Sanatlar Dersi Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Hangi Kabiliyetlerini Geliştirir?

Bu soru kapsamında elde edilen bulgular incelendiğinde 19 görsel sanatlar öğretmeninden 2'sinin görüşü sosyalleşme becerilerinin geliştiği yönündedir. Ö5 bu konuyla alakalı görüşünü "*Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyalleşmelerini geliştirir. Yardımlaşma, birbirlerine saygılı olma, paylaşma gibi değerlerin kazandırılmasında görsel sanatlar dersi fayda sağlamaktadır. Okul genelinde veya ilçe genelinde yapılan resim yarışmalarında dereceye giren öğrencilerin özgüven kazanmasında görsel sanatlar dersi etkili olmuştur. Bu ders Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi doğru kullanmalarına, pratik yapmalarına fırsat yarattığı için dil becerilerinin gelişimine yarar sağlamaktadır. Üç boyutlu tasarımlarda farklı bakış açılarıyla konuyu yansıttıkları için bu öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağlar. Görsel sanatlar dersinde bütün öğrenciler kendilerini özgür hissettiği için bu derste özgün ürün çıkarma, özgün olma becerileri gelişmektedir. Görsel sanatlar dersinde yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan sohbetlerde kendilerini ülkelerindeymiş gibi özgür ve rahat hissettiklerini belirtmişlerdir.*" şeklinde görüşlerini dile getirmiştir. Ö7 ise "*Dil problemi yaşayan yabancı uyruklu öğrenciler arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişim kurarken zorlanmaktadır.*" demiştir. 19 öğretmenden 2'si işbirliği ve iletişim becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Ö10 "*Bu ders, hayal dünyası ve yaratıcı düşünce becerilerini olumlu yönde geliştirir.*" demiştir. Diğer öğretmen Ö9 ise "*El göz koordinasyonu, yaratıcı düşünme, sorumluluk sahibi olma, bilişsel, duyuşsal, psikomotor becerilerini geliştirir.*" şeklinde görüş belirtmiştir. Ö19'un görüşüne göre "*Görsel sanatlar dersi estetik ve sanatsal becerilerin gelişimine imkan sağlar.*" diyerek görüşünü

ifade etmiştir. Ö1'in bu konudaki görüşü “*Bütün öğrencilerimizde bireysel farklılıklara rağmen hemen hemen hepsinde aynı beceriler görülmektedir.*” şeklindedir.

3.3. Görsel Sanatlar Dersi Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Sosyalleşmesi Açısından Yarar Sağlar Mı?

Araştırmaya katılan 19 görsel sanatlar öğretmeninin tamamının ortak görüşü görsel sanatlar dersinde yabancı uyruklu öğrencilerin sosyalleştiği yönündedir. Ö7 bu konu ile ilgili görüşünü “*Okullarda yapılan sanatsal etkinlikler sayesinde sadece yabancı uyruklu öğrenciler değil onların velileri de bu sergilere katılarak çocuklarının mutluluklarına ortak olmaktadır. Bu durum yabancı uyruklu öğrencilerimizle birlikte ebeveynlerinin de sosyalleşmesini ve toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır.*” şeklinde belirtmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda öğrencilerin yapmış olduğu çalışmalarının sergilenmesine imkan verilmeli ve sergilerin organizasyonunda öğrencilere görevler verilmelidir (MEB, 2018: 10). Bu husus Ö7'nin görüşlerini destekler niteliktedir. Ö10 ise “*Yabancı uyruklu öğrencilerimiz sanat aktiviteleriyle çevrelerinde oluşan olumsuzluklardan, zararlı alışkanlıklardan, istenmeyen davranışlardan uzaklaşmaktadır. Sınıf ortamında bu sanatsal aktiviteleri gerçekleştirirken, malzeme alışverişinde bulunmaları, araç- gereçlerini arkadaşlarıyla paylaşmaları ve ortaya çıkardıkları ürünlerin arkadaşları tarafından beğenilmesi ve desteklenmesi sosyalleşme becerilerini arttırmaktadır.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

3.4. Görsel Sanatlar Dersi Müfredat Programında Değiştirilmesini İstedığınız Noktalar Var Mıdır?

Elde edilen bulgular bu başlık adı altında değerlendirildiğinde 19 öğretmenden 9'u öğretim programını yeterli görüp, programda güncellemeye gerek olmadığını belirterek hayır yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerden 4'ü ders saatlerinin artırılmasını istemiş ve kalabalık sınıf mevcudunun seyreltilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Ö12 “*Bu derste öğrenciler kendilerini iyi hissettikleri ve ifade edebildikleri için derse isteyerek ve seçerek gelmelerinin uygun olacağını düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö1 ise “*Program hazırlamadan önce, dünden bugüne kadar yaşanmakta olan sanat eğitime karşı olan alakasızlık ve olumsuzlukların değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” derken farklı bir bakış açısıyla konuya yaklaşmıştır. 19 öğretmenden 3'ü atölye ortamının eksikliğinden bahsetmiştir. Diğer bir öğretmen Ö13 ise “*Yabancı uyruklu öğrencilerimiz yeni bir kültürle karşı karşıya kaldıkları için duruma adapte olmakta ve oryantasyon sürecinde zorlanmaktadır. Bu öğrencilerimiz milli kültürümüzü daha iyi tanırken, farklı örf ve adetlere sahip oldukları için çok kültürlülüğe ait konulara ders müfredatında yer verilmelidir.*” diyerek öğretim programının çok kültürlülük boyutuna vurgu yapmıştır. Ö5 ise “*Görsel sanatlar dersinde uygulanan ölçme ve değerlendirme yöntemi ürüne dayalıdır. Öğretmen merkezli ve öznel olan değerlendirme biçiminden dolayı görsel sanatlar dersinde ortaya çıkan ürün değerlendirilirken, verilen notun geçerliliği ve güvenilirliğinin tartışmaya açık olduğunu düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3.5. Görsel Sanatlar Dersi Müfredat Programını Tatbik Ederken Zorlandığınız Yerler Nelerdir?

Elde edilen bulgulara göre 19 görsel sanatlar öğretmeninden 11'i fiziki ortamın yetersizliğinden kalabalık sınıf mevcudlarından, ders süresinin azlığından bahsetmiştir. Ö4 ise “*Günümüz teknolojisi öğrencilerin beyin gelişimini negatif yönde etkilenmektedir. Çamura şekil veremeyen öğrencilerin birbirini tekrar etmeleri noktasında zorlanıyoruz.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö3 “*Teknoloji tasarım dersinde olduğu gibi sınıfın ikiye bölünmesi ya da sınıf mevcudunun azaltılması gerekmektedir. Kalabalık sınıf ortamlarında öğrenciye yeterli zaman ayrılmamaktadır. Atölye ortamının olmaması bazı konuların basite indirgenerek anlatılmasına ve atlanmasına neden olmaktadır. Malzeme eksikliği derse olan isteksizliği arttırmaktadır*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö6 ise “*40 dk. ders saatinde her şeyi aynı anda yapmaya çalışmak, anlatmak, kavratmak uygulamak çok zor. Müze, ören yeri, sergilerle öğrencilerin daha fazla iç içe olması, görerek, yaşayarak, uygulayarak kalıcı öğrenmeleri gerçekleştirilmelidir.*” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının temel öğrenme alanlarından kültürel miras bölümünde öğrencilerin, müzeleri, sanat eserlerini, ören yeri ve tarihi mekanları incelemesi sanatçı atölyelerindeki vakit geçirmesi kültürel miras kazanımları arasında yer almaktadır (MEB, 2018:11).

3.6. Görsel Sanatlar Ders Programında Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencileri İçin En Faydalı Konular Hangileridir?

Görsel sanatlar ders programında yabancı uyruklu öğrenciler için en yararlı konular ile ilgili olarak, öğretmenlerin fikirleri gözden geçirildiğinde; 19 öğretmenden 6'sı yabancı uyruklu öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade edebildikleri konularda başarılı olduğunu belirtmişlerdir. 19 görsel sanatlar öğretmeninden 3'ü öğretim programındaki disiplinlerin faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Ö3 "*Kültürel miras öğrenme alanındaki kazanımları uygularken yabancı uyruklu öğrencilere kültürümüzü tanıtan konuların faydalı olduğunu düşünüyorum*", diğer bir öğretmen Ö6 ise "*Öğrencilerin ülkemizi tanımaları açısından, kültürel değerler, milli ve dini bayramlarımız konularının faydalı olduğunu düşünüyorum.*" şeklinde görüşünü ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili görsel sanatlar dersi öğretim programındaki özel amaçlara baktığımızda kendi kültürü koruyan ve diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir (MEB, 2018:8). Bu ifade Ö6 ve Ö3'ü desteklemektedir. Ö9'un görüşü "*Yabancı uyruklu öğrencilere desen, reproduksiyon, kültürel değerler gibi konuların faydalı olduğunu düşünüyorum.*" Şeklinde Ö11 ise; "*Grup çalışmaları, renkli çalışmalar*" faydalıdır şeklindedir. Ö15, görüşünde "*Öğrenciler Türkçe bilmedikleri için iletişim kurmakta zorlanıyorlar, konulara karşı ilgisizler.*" diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

3.7. Görsel Sanatlar Dersini Başka Derslerle İlişkilendirebiliyor Musunuz? Cevabınız Evet İse Bunlara Yönelik Örnekler Verebilir Misiniz?

Görsel sanatlar dersini diğer derslerle ilişkilendirebiliyor musunuz sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde 19 öğretmenden 18'i evet yanıtını verirken sadece 1'i hayır yanıtını vermiştir. Evet cevabını veren öğretmenlerin düşünceleri ve değerlendirmeleri incelendiğinde Ö1 "*Renk bilgisi, kompozisyon oluşturma vb. görsel sanatlar dersindeki birçok konuyu, öğrenciler diğer derslerdeki ödev, proje ve pano hazırlamada kullanmaktadırlar. Milli bayramlar konusunu, tarihi olayları, sosyal bilgiler dersiyile ilişkilendirirken, perspektif, ışık konularını da fen bilimleri dersiyile, çizgi, nokta, oran-orantı konularını ise matematik dersiyile ilişkilendirmekteyiz.*", Ö6 "*Üç boyutlu çalışmalar, maket yapımında teknoloji tasarım dersiyile, hikaye tamamlamada Türkçe dersiyile, sosyal duyguları ifade ederken din kültürü ve ahlak bilgisi dersiyile ilişkilendiriyoruz.*" şeklinde görüş belirtmiştir. Ö14 "*Görsel sanatlar dersindeki hikaye tamamlama konusunu Türkçe dersiyile ilişkilendiriyoruz.*", Ö18 ise "*Müzik dersini görsel sanatlar dersiyile kaynaştırırken Barış Manço şarkılarını dinletiyoruz ve duygu ve düşüncelerini resmetmelerini istiyoruz.*" şeklinde görüş belirtmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar kısmında öğrencilerin var olan kazanımları elde edebilmeleri için diğer derslerle ilişkilendirilerek kubaşık öğrenme ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. Elde edilecek olan kazanımlar, fen bilimleri, matematik, Türkçe, din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin kazanımlarıyla kaynaştırılmalıdır (MEB, 2018:9). Öğretmenlerimizin öğretim programının uygulanmasına yönelik hususlara dikkat ederek diğer derslerle görsel sanatlar dersini ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ö8, bu konuyla ilgili görüşünü "*Doğru anlamak dili iyi bilmekle alakalıdır doğru anlayabilmek için Türkçe dersinden, kültürleri tanıyabilmek için ise tarih, coğrafya, sosyal bilgiler dersinden destek alıyoruz. Canlı anatomisi ve bitkileri tanımak için fen bilimleri dersi kazanımları ile ilişkilendiriyoruz. Felsefe, edebiyat gibi derslerin kazanımları soyut düşünmeyi ve ifade becerilerini geliştirmektedir. Oran orantı, ölçü alma, perspektif, kâğıdı doğru kullanma matematik dersi kazanımları ile ilişkilendirilmektedir.*" şeklinde belirtmiştir.

4. SONUÇ

Araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlara göre yabancı uyruklu öğrencisi bulunan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda görsel sanatlar dersinde uygulanan öğretim programının yabancı uyruklu öğrencilere katkılarının olduğu belirtilmiştir. Eğitim uygulamalarının etkin bir şekilde yürütülmesinden, kapsayıcı eğitim anlayışı ile yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim imkanlarından, sosyal kültürel ve eğitsel aktivitelerinden tam olarak faydalanmaları ve eğitimin kalitesini arttırmak için görsel sanatlar dersi öğretmenlerine kendi dersleri ile alakalı büyük sorumluluk düşmektedir. Bu anlayış ile görsel sanatlar öğretmenleri yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını, öğretim uygulamalarını, öğrenme ortamlarını düzenlerken kendi derslerini göz önünde bulundurarak öğrencilerin, duygusal, fiziksel ihtiyaçlarına ve isteklerine cevap verecek şekilde ders ortamlarını oluşturmaları gerekmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin akademik uyumlarını kolaylaştırmak için görsel sanatlar dersi öğretmenleri, öğretim programlarındaki kazanımları uygularken, farklı ihtiyaçları ve ön öğrenmeleri olan bu çocuklara uygun olacak şekilde kullanılacak araç gereçleri, dersin içeriğini ve işlenişini değiştirilebilme özelliğine sahip olmalıdır. Öğretmenlerin sınıf içerisindeki bu

gereksinimleri üzerine yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunu sağlamak için (PCTES) proje uygulaması ve öğretmenlere yol göstermesi açısından ‘Sınıfta yabancı uyruklu öğrencisi bulunan öğretmenler için el kitabı’ kitabı, “Sınıfta yabancı uyruklu öğrenci bulunan milli eğitim bakanlığı öğretmenlerinin eğitimi” gibi çalışmalar yapılmıştır. Bu durum görsel sanatlar dersi müfredatını uygularken öğretmenlerimizin karşılaştıkları çeşitli sorunları hafifletmiştir. Bu sorunların en başında ise dil ve iletişim problemi gelmektedir. Görsel sanatlar dersi müfredat programının yabancı uyruklu öğrenciler açısından yararlarına dair öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde öğrencilerin dil probleminden dolayı yaşadıkları olumsuzlukları görsel sanatlar dersinde yaptıkları çalışmalarla, izlenimlerini, duygularını ve düşüncelerini daha rahat ifade edebildikleri anlaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilere öğretim müfredatının yararlarının görsel sanatlar ders programı hedefleriyle uyumlu olduğu görülmüştür. Öğretim programının yabancı uyruklu öğrencilerin hangi becerilerini geliştirdiği ile ilgili görüşler: dizayn edebilme, irdeleyebilme, düzenli ve sorumluluk sahibi olma, kararlı olma, el-göz koordinasyonu, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler, iletişim becerileri, sanatsal beceriler, estetik beceriler, özgüven, dil becerileri, işbirliği, düşünme, fiziksel beceriler, kabiliyetlerinin farkına varma, arkadaşlık, odaklanma, kesme, katlama, yapıştırma gibi alanlarda öğrencilerin bireysel farklılıkları olmasına rağmen hemen hemen bütün temel becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının yabancı uyruklu öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Görsel sanatlar dersi müfredat programında değiştirilmesini istediğiniz yerler sorusuna öğretmenlerin bir kısmı ‘evet’ cevabı verirken bir kısmı da ‘hayır’ cevabını vermiştir. Evet cevabı veren öğretmenlerimiz, uygulama kısmının zor işlediğini belirtmişlerdir. Sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, okullarımızda atölye ortamlarının olmayışı ders saatinin yetersiz oluşu noktalarında görüş birliğine vardıkları görülmüştür. Tuval boyama, karakalem çalışmaları, evrensel konular: barış, adalet, eşitlik, arkadaşlık gibi, serbest çizgisel çalışmalarla kendilerini ifade edebilecekleri konular, üç boyutlu tasarımlar ve sanatçıların hayatlarını anlatan video gibi görsel tema ile desteklenen konular, ülkemizle alakalı tarih, sosyal yaşam ile ilgili içerikler, değerler eğitimi ile ilgili konular, hikaye tamamlama, kolaj, geleneklerimiz, desen, röprodüksiyon çalışmaları, hayal gücü ve yaratıcılıkla ilgili etkinlikler yabancı uyruklu öğrencilerimiz için faydalı konular olarak sıralandığı görülmektedir. Renk bilgisini, kompozisyon oluşturmayı vb. konuları öğrencilerin diğer derslerdeki ödev, proje ve pano hazırlamada kullandıklarını belirten görsel sanatlar dersi öğretmenlerimiz öğretim programını uygularken disiplinler arası bir yaklaşım izleyerek milli bayramlar, tarihi olaylar konusunu sosyal bilgiler dersiyle, perspektif, ışık konusunu fen bilimleri dersiyle, çizgi, nokta, oran-orantı konularını ise matematik, üç boyutlu çalışmalar ve maket yapımında teknoloji tasarım dersi, hikaye tamamlamada Türkçe dersi, sosyal duyguları ifade ederken din kültürü ve ahlak bilgisi dersiyle görsel sanatlar dersini ilişkilendirebildiklerini ifade etmişlerdir.

4.1. Araştırma Sonuçlarına Göre Öneriler

Görsel sanatlar öğretmenleri yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarını hazırlarken onların dil problemlerini çözmek ve iletişimlerini arttırmak için akran eğitimi saatleri oluşturulmalıdır.

Milli eğitim bakanlığı, yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel değerlerini yaşayıp, kendi gelenek ve göreneklerini resimsel ifadelerle tasarlama orijinal, yaratıcı etkinlikler düzenleyip, öğrencilerin kültürel değerlerine hizmet edebilecek atölye ortamları oluşturulmalıdır.

Çeşitli sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan yabancı uyruklu öğrencilerin, kendilerini rahat hissedebilmeleri için, bu öğrencilerin kültürel değerleriyle uyumlu dini ve resmi bayramlarını ifade edebilecekleri alanlar oluşturularak öğrencilerin motivasyonları artırılabilir.

İllerde gerçekleştirilecek araştırmalar için yarı yapılandırılmış anket sorularının kapsamı genişletilerek, araştırma tekrar edilebilir.

Konu ile alakalı yazılan makale, araştırmaların ve yüksek lisans tezlerinin sonuçları değerlendirilerek, akademisyenlerin, öğretmenlerin, illerden gelen zümre raporları, anket verileri ve buna benzer düşünceler, öneriler incelenerek oluşturulan öğretim programı sonrasında yapılacak izleme ve değerlendirmelerle yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim faaliyetlerini desteklemeye yönelik öğretim programı oluşturulabilir.

Araştırmanın dördüncü alt amacında, görsel sanatlar dersi müfredat programında değiştirilmesini istediğiniz yerler var mı sorusuna öğretmenlerin bir kısmı hayır cevabı verirken, bazı öğretmenler ise evet cevabı vermiştir. Evet cevabı veren görsel sanatlar öğretmenlerimizden yeni bir program geliştirme çalışmaları oluşturulurken gördükleri eksikliklerle ilgili fikirleri istenebilir.

Avrupa Birliği'nin katkısı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın faaliyetlerini desteklemek, geçici koruma altındaki yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitime erişmesini ve Türk eğitim sistemine entegrasyonunu sağlamak için PICTES vb. projelerin sayılarının artırılması geliştirilmesi sağlanabilir. Bununla ilgili "Bir Kucakta Sen Aç", "Yabancı Kalma", "Tut Kardeşim" gibi yerel projelerin yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim faaliyetlerini attırmak için benzer projelerin desteklenerek sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Görsel sanatlar dersinde kubaşık öğrenme ortamı oluşturabilmek için yapılacak olan grup çalışması etkinliklerine ağırlık verilmeli, oluşturulacak olan gruplarda istasyon öğretim yöntem ve tekniği kullanılarak öğrenci çeşitliliğine özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2019 (2020, Temmuz). *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, 33709. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2019-33709> Erişim 10 Şubat 2022
- Bozok, G.(2021).*Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Öğretim Programında Yer Alan "Kültürel Miras" Öğrenme Alanına Yönelik Algıları*. Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim dalı, Resim İş Eğitimi Bilim dalı, Denizli.
- Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM] (2001). *Dünyada Ve Türkiye'de Uluslar Arası Göç*. Ankara EGM.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [GİGM] (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yuik_goc_raporu_haziran.pdf. Erişim 14 Şubat 2022
- Karasar, N., (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazu, H. & Deniz., E. (2019). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20) Doi:10.26466/opus.612341
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2006). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul Ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. 4 Şubat 2021 tarihinde <https://mufredat.meb.gov.tr/programDetay.aspx?PID=358> adresinden alınmıştır.
- Öztürk, M., Tepetaş Cengiz, Ş. G., Köksal, H.& İrez, S., (2017). *Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmenler için el kitabı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Sülükçü, Y. & Savaş, O., (2018). PICTES Türkçe dil yeterliliklerine yönelik program ve ölçek geliştirme çalışmayı raporunun değerlendirilmesi. *Erciyes Journal of Education*, 2(2), 59-74. Doi:10.32433/eje.440480
- Tekeli, İ. (2010). *Göç ve ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı ve Yurt Yayınları.
- Toprak, G. (2008). *Öğretmenlerin Çok Kültürlü Tutum Ölçeği'nin (Teacher Multicultural Attitude Suvery) Güvenirlilik Ve Geçerlik Çalışması*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- UNESCO (2005). Guidelines for inclusion: ensuring access to education for all. Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000140224> Erişim 1 Şubat 2022
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.